

HEALTH & DISABILITY COMMISSIONER
TE TOIHAU HAUORA, HAUĀTANGA

Taku Uruhauora

Tēnā whakaritea kei a au
Taku Uruhauora ka
wehe ana au

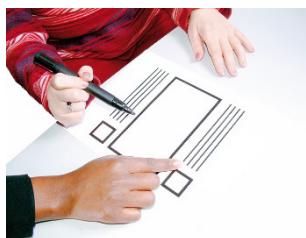
Hei whakakī i tēnei puka

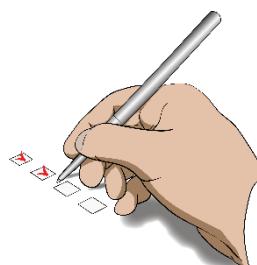
Ko Taku Uruhauora tēnei

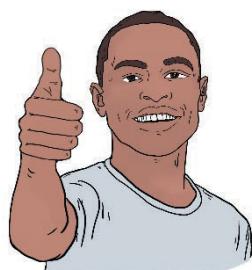
Mā tō mōhiohio ka uru mai ki Taku
Uruhauora e mōhio ai ngā kaimahi
hauora, kai mahi hauātanga ki a koe
ina toro atu koe ki a rātou.

Kei te Taku Uruhauora

- He pouaka hei tuhi kōrero koe
- He wāhi kia tohua āu whakautu
hei tuhi kōrero koe

He pai noa kia waiho ngā pouaka
mehemea kāore āu kōrero.

Ka hiahia koe kia āwhina tētahi atu i
a koe hei whakakī i Taku Uruhauora

The image shows the front cover of a booklet titled 'He aratohu hei whakakī i Taku Uruhauora'. The cover is purple with white text and features the Health & Disability Commissioner logo (HDC) at the top left. At the top right is a small square icon of a person holding a book labeled 'Pānui māmā'. Below the title, there is a photograph of two women sitting at a table, one holding a folder. The overall design is clean and professional.

Mō ētahi atu mōhiohio he puka
Māmā te Pānui e kīia nei:

He aratohu hei whakakī i Taku Uruhauora

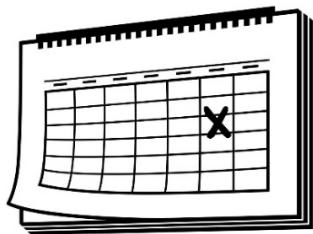

Ka āhei te pānui i te aratohu i tēnei
hononga ipurangi:

www.hdc.org.nz/disability/easy-read-resources

Ko wai au

Tuhia te rā i whakakīa ai tēnei Taku
Uruhauora:

Ko aku ingoa katoa:

Me karanga mai au hei:

Tōku wāhi noho:

Tāku nama waea:

Tōku nama waea pūkoro:

Tōku īmēra:

Ko te ingoa katoa o tāku tākuta:

Ko te **GP** te tākuta ka toro nuitia
atu e koe ina hiahia manaaki
hauora.

Tāku nama **National Health Index**
(NHI):

Ka kitea tō nama NHI ki:

- He whakahaunga
tō Tāku Pūkete Hauora.

Ki te kore koe e mōhio ki tō nama
NHI waiho tēnei wāhanga kia
wātea.

Me mōhio koe ki te aha

Ko tōku hauātanga:

Ko te reo e whakamahia nei e au ko:

Tohua te pouaka e tika ana mōu.

E hiahia ana au ki tētahi
kaiwhakamāori:

Āe

Kāo rānei

Tohua te pouaka e tika ana mōu.

Kei te whakawhitihiti kōrero au ki te tangata mā:

Te kōrero

Te Reo Rotarota o Aotearoa / NZSL

Ngā whakaahua

Te waea pūkoro / pātuhi

Tētahi atu – tuhia ki te pouaka i raro iho nei.

Tohua te pouaka e tika ana mōu.

Ka taea e au / e hiahia ana au ki te mahi i āku whakataunga ake.

- Āe
- Kāo rānei

Kei te hiahia tautoko ahau hei whiriwhiri pēnei:

He māngai ā-ture tōku.

Ko te māngai ā-ture ko tētahi kua riro i a ia te mahi whakataunga māu hei tino painga mōu.

Ko ngā ingoa katoa o tōku kaitautoko ā-ture:

Me waiho tēnei pouaka ina kāore āu nā kaitautoko ā-ture.

Tōku kiri tautoko

Ko te **kiri tautoko** he tangata e
āhei ai:

- ki te whakutu pātai ina hiahiatia
- kia whiwhi mōhiohio
- ki te tautoko i a koe hei whiriwhiri
- ki te tautoko i a koe ina puta mai he ohotata.

Ko te ingoa katoa o tōku kiri tautoko:

Ko te hono ki tōku kiri tautoko:

Tāna nama waea whenua:

Tāna waea pūkoro:

Tāna īmēra:

Matea ahurea

He matea **ahurea** ōku.

I konei ko **ahurea** tētahi mea hirahira ki ngā tāngata kei tō ahurea/rōpū.

Tohua te pouaka e tika ana mōu.

Ka hiahiatia kia wahine tōku tākuta

Ka hiahiatia kia tāne tōku tākuta

Me noho tōku whānau ki tōku taha i ngā wā katoa e taea

Tētahi atu – tuhia ki te pouaka i raro iho nei.

Me mōhio ēnei mea ina whakamahi au i ngā ratonga hauora, hauātanga

Tohua te pouaka e tika ana mōu.

E kōharihari ana au mēnā:

- Ka kī atu au ki a koe
- Ka whakapuaki au i tētahi oro
- Ka uhia e au tētahi wāhangā o tōku nei tinana
- Ka pupuri au i tētahi wāhi, i tētahi wāhangā rānei o tōku nei tinana
- Tētahi atu – tuhia ki te pouaka i raro iho nei.

--

He mate pāwera tōku ki:

Ina pāwera ana koe ka kino te urupare o tō tinana ki tētahi mea pēnei:

- i te rongoā
- i te kai
- i te hae/putiputi
- i ngā kakara kaha, arā, rautangi.

Tohua te pouaka e tika ana mōu.

Ina hoatu rongoā ki a au:

- Waiho he pire ki tētahi pune
- Whakamōhio mai ka pēhea pea au ka kai ana i tēnei rongoā
- Noho mai ki tōku taha kia whakarite ka kainga e au tōku nei rongoā
- Tētahi atu – tuhia ki te pouaka i raro iho nei.

Tohua te pouaka e tika ana mōu.

- Ka tiro atu ana koe i ngā mea i runga i tōku tinana, tēnā:

- Whakamōhio mai i a au ki tāu e mahi nei

- Kia mōhio mai koe ki tōku pēke pū tōngāmimi

- Ka tikina e au te taha e whaia ana au

- Tētahi atu – tuhia ki te pouaka i raro iho nei.

Haumaru ā-tinana

Tohua te pouaka e tika ana mōu.

Me tautoko ahau ki te neke haere.

Āe

Kāo

Mehemea ka whirihia ko āe, tuhia he kōrero anō i te pouako i raro iho nei.

Tohua te pouaka e tika ana mōu.

Kia āwhina koutou i a au:

tirohia kia kitea ina kei te mau
te whītiki tūru wīra

whakaritea he tūru mōku i te
hirere

me whakarite aku whakatona
moenga

Tētahi atu – tuhia ki te pouaka
i raro iho nei.

Ngā mea o ia rā

Tohua te pouaka e tika ana mōu.

Kei te hiahia tautoko mō te:

- whakamahi wharepaku
- hīrere, te kaukau
- mau kākahu, tango kākahu

- horoi ringaringa
- taitai niho
- paraihe makawe
- Tētahi atu – tuhia ki te pouaka i raro iho nei.

Te kai, te īnu

Tohua te pouaka e tika ana mōu.

Kei te hiahia tautoko:

- hei kai
- hei īnu
- hei maumahara ki te kai, ki te īnu
- Tētahi atu – tuhia ki te pouaka i raro iho nei.

Hei moe

Tohua te pouaka e tika ana mōu

Kia moe au ka hiahia tautoko mō te:

- rongoā
- whakatonu moenga
- wai i mua i taku moe
- whakakā raiti
- whakaweto raiti
- kāore he haruru
- hoihoi mā
- Tētahi atu – tuhia ki te pouaka i raro iho nei.

Hei tautoko koutou i a au

Tohua te pouaka e tika ana mōu.

Ko ngā mea ka whakapōkeka, ka whakaawangawanga i a au ko ēnei:

- Ngā rama kanapa
- Ngā turituri kaha
- Ētahi kākano
- Kāore e nui te mōhiohio
- Tētahi atu – tuhia ki te pouaka i raro iho nei.

Tohua te pouaka e tika ana mōu.

Mēnā ka pōkeka au tērā pea:

- ka riri / rarahi
- kāore au e titiro ki ngā kanohi
o te tangata
- Ka takaoreore
- Ka hamumu
- Tētahi atu – tuhia ki te pouaka
i raro iho nei.

Tohua te pouaka e tika ana mōu.

Kia whakangāwaritia tōku
pōkekatanga ka taea e koe:

Kōrero mai ki a au

Whakapā atu ki tōku kiri
tautoko

Haria atu au ki tētahi wāhi
rangimārie

Tētahi atu – tuhia ki te pouaka
i raro iho nei.

Haria atu au ki tētahi wāhi rangimārie.

Tērā pea ko:

- ngā tamariki kāore anō kia tae atu
ō rātou pakeke ki 18 tau
- ētahi o te whānau
- ngā mōkai.

Tohua te pouaka e tika ana mōu.

Āe

Kāo rānei

Ki te whiriwhiri koe ko āe, tuhia i tēnei
pouaka ka manaaki koe i a wai.

Mo taku Uruwhenua Hauora

He aratohu noa iho Taku Uruhauora.

Kāore i a Te Toihau Hauora t/ētahi kawenga mō te tika rānei o te mōhiohio ka tuhia.

HEALTH & DISABILITY COMMISSIONER
TE TOIHAU HAUORA, HAUĀTANGA

Kua tuhia e Te Toihau Hauora,
Hauātanga.

Kua whakarirea tahitia tēnei Māmā te
Pānui e te ratonga Kia Māmā Mai o
Ngā Tāngata Tuatahi.

Ko ngā whakaaro tēnei puka ehara nō
Ngā Tāngata Tuatahi.

Ka meatia ngā whakaahua e Kia Māmā
Mai i:

- Changepeople.org
- Photosymbols.com
- SGC Image Works
- Huriana Kopeke-Te Aho
- [T. Wood.](http://T. Wood)

Ko ngā whakaahua katoa kei tēnei
puka Māmā te Pānui ka herea ki ngā
ture manatā tē taea te whakamahi ina
kore e whakaaetia.

2025